

Ο λόγος στους συγγραφείς

Tns Μικέλας Χαριτουήρη

Ο Πέτρος Χατζόπουλος μεγάλωσε με μια μητέρα μανιοκαταθλιπτική, σε ένα περιβάλλον όπου η αγάπη προσπαθούσε να πολεμήσει την αρρώστια. Τελικά, νίκησε η αρρώστια. Ο Πέτρος βρήκε τη μητέρα του νεκρή από τα 400 χάπια που είχε καταπιεί για να τον απαλλάξει «από τη δυστυχία μιας μοναχικής ζωής χαμένης για να γεμίσει την έρημο μιας άλλης». Ήταν 23 χρονών και είχε ήδη γίνει ο συγγραφέας Αύγουστος Κορτώ με τρία σκληρά μυθιστορήματα Σαντικής πνοής στο ενεργητικό του (*Το βιβλίο των βίτσιων, Ραμπασιέν, Τετράγωνο*, εκδ. Εξάντας). Τώρα είναι 34 χρονών με 19 τίτλους στο ενεργητικό του, η θεματολογία του έχει διευρυνθεί και μόλις κυκλοφόρησε το *Βιβλίο της Κατερίνας* (Πατάκης): ένα σπαρακτικό αυτοβιογραφικό αφήγημα, όπου ο Πέτρος/Αύγουστος μιλάει με τη φωνή της μάνας του σε πρώτο πρόσωπο. Ο Κορτώ ανασυσταίνει την τραυ-

ματική πορεία της από τη ζωή προς τον θάνατο και ξανά προς τη ζωή – αυτή τη φορά τη δική του. Και ξαναβάζει με επιτυχία στο τραπέζι το μεγάλο ζήτημα της μετουσίωσης των οικογενειακών τραυμάτων σε λογοτεχνία. Το πώς δηλαδή η ιδιωτική περιπέτεια των συγγραφέων και ειδικά οι ανοιχτοί λογαριασμοί τους με την οικογένειά τους επηρεάζουν τη διαμόρφωσή τους, βγαίνουν από τον μικρόκοσμό τους και μετασχηματίζονται σε έργα που ενδιφέρουν ένα ευρύτερο κοινό.

Ο Αύγουστος Κορτώ δεν είναι μόνος του. Είναι μεγάλη η οικογένεια των συγγραφέων που κουβαλάνε ουλές από την παιδική τους ηλικία, και κάποια στιγμή αισθάνονται την ανάγκη να αναμετρηθούν μ' αυτές. Η Μαρίνα Καραγάτση ήταν 72 χρονών όταν αποτύπωσε στο «αληθινό της μυθιστόρημα» *Το ευχαριστημένο* (Αγρα) το αίσθημα της ματαιώσης και τη δύσκολη καθημερινότητα στην Αθήνα του '50, με έναν πατέρα συγγραφέα, ο οποίος ήταν περισσότερο αφοσιωμένος στη γραφή παρά στην οικογένειά του. Η Μαρία Ευσταθιάδη, στην ψυχαναλυτική νουβέλα της *Το κόκκινο ξενοδοχείο - Η αδύνατη αναπαρά-*

σταση (Κέδρος), επεξεργάζεται σκηνές από την παιδική της ηλικία στους κόλπους μιας αστικής οικογένειας με ακλόνητη εμμονή στον καθωσπρεπισμό, η οποία την αντιμετώπιζε ως αγγαρεία και τη στέρησε από οποιαδήποτε τρυφερότητα. Η Μαργαρίτα Καραπάνου φώτισε την αμφίθυμη σχέση αγάπης/μίσους, εξουσίας/εξάρτησης, εγωισμού/προσφοράς που την έδενε με τη μητέρα της, τη συγγραφέα Μαργαρίτα Λυμπεράκη, στο *Δε μ' αγαπάς-Μ' αγαπάς* με τα γράμματα της μητέρας της από το Παρίσι και στο *Η ζωή είναι αγρίως απίθανη* (Ωκεανίδα), με το ημερολόγιο που κρατούσε η ίδια από τα 13 έως τα 33 της. Τα παραπάνω βιβλία κυκλοφόρησαν το 2008. Νωρίτερα (2005) ο Θανάσης Χειμωνάς είχε γράψει το μυθιστόρημα *Μπλε ώρα* (Πατάκης), όπου υπόρρητα διαπραγματευόταν τον παράξενο θάνατο του επίσης συγγραφέα και ψυχιάτρου πατέρα του. Αλλά και ο Τζον Λε Καρέ, παιδί τραυματισμένο από την εγκατάλειψη της μητέρας του στα πέντε του (την ξαναείδε μια φορά στα είκοσί του) και έρμαιο για χρόνια των διαθέσεων του γοητευτικού, πλην απατεώνα, πατέρα του, τον αποκατέστησε, 55άρης πα, το 1986, στο *Ένας τέλειος κατάσκοπος* (Χαρλένικ). Είναι περιφημο και το *Experience* (2000) με τα απομνημονεύματα του Μάρτιν Εϊμς που πραγματεύεται τον ανταγωνισμό του με τον πάπα των βρετανικών γραμμάτων πατέρα του, Κίνγκσλεϊ Εϊμς, αλλά και τη λύτρωσή του απ' αυτόν. Αντίθετα, το κατεδαφιστικό απομνημόνευμα του Γκρεγκ Μπέλου για τον νομπελίστα πατέρα του Σολ Μπέλου (*Saul Bellow's heart: a son's Memoir*, 2013) είναι χαρακτηριστικό δείγμα προς αποφυγήν. Διότι δημοσιοποιεί ένα ατομικό πρόβλημα – το ανεπούλωτο αίσθημα της απόρριψης – χωρίς όμως να το επεξεργάζεται με τρόπο που να ανοίγεται σε έναν συλλογικό προβληματισμό για ευρύτερα ζητήματα, όπως λ.χ. κάνει η κόρη του Ουίλιαμ Στάιρον, Αλεξάντρα, στο *Reading my father* του 2011.

Αυτό ακριβώς είναι το στοίχημα γι' αυτήν την κατηγορία βιβλίων: να μη λειτουργούν σαν κλειδαρότρυπες. Να είναι αποκαλυπτικά χωρίς να έχουν κουτσομπολίστικο χαρακτήρα. Να διαχειρίζονται τις ιδιωτικές πληγές αλλά να οδηγούν σε γενικότερο αναστοχασμό, π.χ. για τα υλικά του «μεγάλου έργου», για τη λειτουργία της κοινωνίας και την υποδοχή του συγγραφέα και, φυσικά, για το αν τελικά η οικογενειακή ζωή αντιστρατεύεται την άσκηση της Τέχνης κ.ο.κ. Σ' αυτό το τελευταίο, πάντως, έχουν απαντήσει «ναι» ο Ε. Χ. Γονατάς, ο Τολστόι (ημερολογιακές εγγραφές 1863), ο Χειμωνάς (*Επιστολές τ.2 1923-1925*), ο Τζορτζ Στάινερ ως ειδικός, ενώ ο Τσέχοφ έγραψε: «Θα προτιμούσα μια γυναίκα η οποία όμοια με το φεγγάρι δεν θα εμφανίζεται κάθε μέρα στον ουρανό μου».

mikela.loximatia@gmail.com

Με τον τρόπο της λογοτεχνίας

Στο *Βιβλίο της Κατερίνας* ο Κορτώ περιγράφει μέσα από το βλέμμα της μάνας του τη συνειδητοποίηση της ομοφυλοφιλίας του, την παλαιά παχυσαρκία του, την αντίθεση συμπεριφορά του στο Λύκειο, την πρώτη του ερωτική απογοήτευση, την κατάθλιψή του. Όλα σε μια καθημερινότητα-ρουλέτα που είχε ενσωματώσει τον φόβο για το απρόοπτο και κινδύνευε κάθε στιγμή να ανατραπεί. Μια καθημερινότητα που οριζόταν για εκείνον και τον πατέρα του από τη λατρεία, τον οίστρο, τις ενοχές και τις μανίες μιας μάνας η οποία έβαζε φωτιά σε πουκάμισα, έπινε μέχρι να πέσει αναισθητή, διέκοπτε τη φαρμακευτική αγωγή της, προσπαθούσε να πηδήξει από το μπαλκόνι... Ωστόσο η αυτο-προσωπογραφία του δεν προκαλεί οίκτο ούτε σοκάρει. Διότι ο Κορτώ λειτουργεί λογοτεχνικά και γι' αυτό προκαλεί ενδιαφέρον: επινοεί απ' την αρχή την ιδιωτική του περιπέτεια και μέσα από αυτήν συζητά τις συγγραφικές του επιλογές και εμμονές, το πώς η γραφή τον βοήθησε να συμφιλωθεί με τις ασθένειες της ψυχής και εντέλει με τη ζωή. Ένα χαρακτηριστικό στιγμιότυπο είναι η αναφορά στον *Γιο της Τζοκόντα*, το μυθιστόρημα που ολοκλήρωσε μόλις πριν από την αυτοκτονία της Κατερίνας. Πρωταγωνιστεί ένας πενήνταρης που δεν είδε ποτέ τη μητέρα του ούτε καν σε φωτογραφία. Οπότε η λογοτεχνική Κατερίνα/Κορτώ το σχολιάζει: «Ετσι λοιπόν με βλέπει το παιδί μου; Μια μάνα υπαρκτή κι ωστόσο σαν ανύπαρκτη; (...) Γ' αυτό κλαίω: γιατί μια μέρα ο Πέτρος θα ξεχάσει το πρόσωπό μου. Γιατί σαν να 'μια ήδη νεκρή, το αποζητά με απελπισία στα βιβλία του».

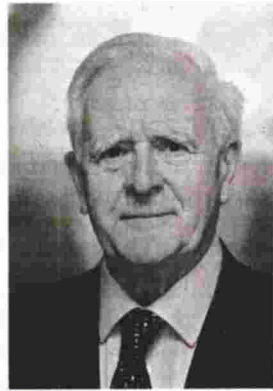
Οι ουλές και το στοίχημα

Μαρία Ευσταθιάδη

Αύγουστος Κορτώ

Τζον Λε Καρέ

Μαρίνα Καραγάτση

Μαργαρίτα Καραπάνου